

Fabriks- og Haandværksvirksomhed, som drives her i Landet; uden dette vil den fornødne Udskillelse og Genfjættagen til Forskjelligheden af de mange Slags Virksomheder neppe kunne blive fyldestgjørende udtrykt i et Lovforslag. Jeg ser nemlig ikke, at vi ere i Besiddelse af synderligt Materiale til ret at overskue alle disse Forhold. Der er vel for ganske nylig her i Rigsdagen blevet omdelt en Beretning fra det statistiske Bureau om Fabriksforholdene og den Haandværksvirksomhed, der drives fabriksmæssig, for de 2 sidste Aar, men de deri indeholdte Oplysninger ere jo naturligvis langt fra tilstrækkelige. Det ses deraf, at der nu her i Landet drives Fabrikker eller fabriksmæssig drevne Haandværk i et Antal af omtrent 1,400; og at der ved disse beskæftiges af faste og temporære Arbeidere omtrent 30,000; hvad Fabrikkerne angaar — hvis Tal saa stærkt er voget, siden vi mistede Hertugdømmerne — da ere de Fabrikker, som egentlig søger den store industrielle Virksomhed, til hvilke jeg regner de Fabrikker, som beskæftige et Antal af over 100 Arbeidere, kun tiftede i et Antal af 54, hvorimod et Antal af 549 kun beskæftiger indtil 5 Arbeidere, og altsaa kun drive Industrien i et temmelig ringe Omfang. Derimod har der ved det store nordiske Industrimøde af Statsraad Hornemann, som indledede Mødet, været meddelt en Oversigt, som han havde tilveiebragt, over de Fabrikker og den Industri, hvorved Børn og Kvinder beskæftiges, hvorefter det ses, at i de 49 Fabrikker, hvorom han havde faaet Oplysning, var der beskæftiget 4,297 Arbeidere, og at der blandt disse var 886 Børn under 14 Aar, samt af dette Antal igjen 134, som var under 10 Aar. Der meddeles tillige, at der i disse Fabrikker beskæftigedes omtrent 1000 Kvinder; og af dem var den største Del — Noget, der er særegent for vort Land, sammenlignet med vore Nabolande, Sverig og Norge — gifte Kvinder. Af denne Oversigt erfares det, hvad der jo ogsaa ad andre Veie vidstes Bested om, at der egentlig ikke har fundet store Misbrug af Børnernes Kræfter Sted. Ved enkelte meget faa Fabrikker var der vel anvendt Børn i en Arbeidsstid af endog indtil 13 Timer daglig, men det tilføiedes, at dette Arbeide var dels saa let, dels saaledes fordelt, at Børnene ikke derved bleve særdeles anstrengte; i den allerstørste Del derimod af de Fabrikker, hvor Børn havde Arbeide, beskæftigedes de kun mellem 5 og 6 Timer daglig. Derimod var der ganske vist Industrier, hvor Børn anvendtes til Natarbeide, og det var navnlig i Bogtrykkerier, hvor de i den Henseende syntes at være daarlignst stillede, idet de i nogle saadanne, saavidt jeg har kunnet se af Beretningen, havde omtrent hver Nat arbeidet fra om Aftenen Kl. 11 til om Morgenens Klokker 6, hvilket synes meget strengt. En anden Art af Industri, hvorved Børn beskæftiges om Natten, er Glasfabrikationen, men der arbeidede Børnene

dog stiftet, og Skiftet stete sædvanlig ugevis, saaledes at Børnene een Uge arbeidede om Natten og den næste Uge vare fri for Natarbeide, og Lægen, som har givet Beretning om denne Glasfabrikation og Børnernes Anvendelse ved den, har udtrykkelig bemærket, at der ikke var sporet nogenfømhelst skadelig Indvirkning paa Børnernes Helbred ved dette Arbeide, der syntes at interessere Børnene og at gjøre dem i særlig Grad livlige og opmærksomme. Det ligger jo i Sagens Natur, at saavel ved den sidst omtalte Industri som i det Hele taget ved al den Industri, som drives ved Dvnild, kan Arbeidet vanskelig afbrydes, og det er saaledes et stort Spørgsmaal, om man ikke vil gjøre et meget stærkt Indgreb i denne Art af Industri ved ganske at forbyde Børns og unge Menneskers Natarbeide. Derom stal jeg imidlertid ikke udtale nogen bestemt Mening, men det er et af de Punkter, som i Forening med andre forekommer mig at maatte tages under den næste Overveielse, om dog ikke det Arbeide, som foregaar ved Børn enten i en tidligere Alder end den, som nu ved Lovforslaget fastsættes, eller om Natten, maatte kunne indrettes og begrænses saaledes, at der ikke deraf er at befrygte nogen Fare for Børnernes Sundhed. Jeg tror, der er Udfordring under at tage disse Spørgsmaal under nye Overveielse, thi det kan jo forudsjes, at under den store Konkurrence, som finder Sted, hvorved man bestandig tvinges til at søge hen til den billigst mulige menneskelige Arbeidskraft, ville Børn og Kvinder rimeligvis blive benyttede i et langt større Maal end det, vi tidligere have kjendt her i Landet. — Det er jo altsaa vigtigt at paase, at saadanne Misbrug ikke skulle kunne finde Sted, men det er paa den anden Side ligesaa vigtigt at sørge for, at Børnene ikke hindres i at blive beskæftigede, selv i en tidlig Alder, med saadant Arbeide, som ikke gaar over deres Kræfter, eller som ikke paa nogen Maade kan skade dem. I den Henseende vilde det vistnok være meget betænkeligt, om man vilde skjære alle Fabrikvirksomheder over een Kam. Jeg tror, at det, naar der, saaledes som her er foreslaaet, fastsættes, en almindelig Regel for Alle, vil vise sig nødvendigt at gjøre saa mange Undtagelser fra de almindelige Regler, at det bliver et Spørgsmaal, om man ikke lige saa godt strax kunde begynde med at afskille de forskjellige Fabrikvirksomheder efter deres forskjellige Beskaffenhed og give forskjellige Regler for de forskellige Arter; thi den Beskæftigelse, som Børn erholde, selv om de ere ganske smaa, anser jeg, naar den ikke overstiger deres Kræfter, for at være i høi Grad nyttig. Jeg anser det for at være overmaade farligt, at Barnet, naar det naaer til 8 Aars Alderen og kommer ud af Aflyet — hvor der findes et saadant — da gaar omkring og driver, fordi dets Sjem er tomt, da haade Faderen og Moderen ere paa Arbeide. Det forekommer mig, at det er i